

MÁRIA ÉS MÁRTA

Lk 10, 38—42

A kereszténység, a maga egyházi évköre kialakítása rendjén húsvét előtt egy hathetes — úgynevezett — „bőjti időszakot“ iktatott be egyházi évkörébe. Ennek a célja az volt, hogy a keresztény hívők lelkileg megtisztulva közeledhessenek nagypéntekhez, Jézus halála évfordulójához és húsvéthoz, Jézus — a keresztény hagyomány szerinti — feltámadása nagy ünnepéhez. A különböző keresztény felekezetek, a maguk különböző teológiai felfogása alapján, különböző formákban írták elő híveiknek e bőjti időszak mikénti megtartását. Nem céлом ez alkalommal ezekre az egyházi előírásokkal foglalkozni. Legyen mindenkinek bőjti időszaki magatartása, a maga egyháza felfogása, vagy egyéni hite szerinti.

Nekünk unitáriusoknak az a felfogásunk, hogy a nagypéntekre és húsvétra való előkészület e hathetes időszaka nem abban leli jelentőségét, hogy valaki bizonyos ételektől megtartoztatja magát, de más ételekből jól lakik, sem abban, hogy egyes napokon — esetleg — teljes koplalásos bőjtöt tart, hanem abban, hogy lelkileg miként tudunk ezekre a nevezetes egyházi évfordulókra felkészülni? Hogyan tudjuk Jézust végig kísérni a szenvedések útján, amíg Názáretből elindulva Jeruzsálembe ér s a Golgotán befejezi földi életét, azt az emelkedett szellemű, mélyen vallásos érzelmű, prófétai életet; és milyen cselekvési elhatározásokat vált ki belőlünk ez a lelki zarándoklás? Ez az utazás, amelyet a bőjt eddig eltelt ideje alatt Názáretből Betániáig — lélekben — mi is megtettünk, ez a — körülbelül — 90 kilométeres út. a végefelé közeleg. Betánia ugyanis, ahol Jézus a Mária és Márta házánál utazása utolsó pihenőjét tartja, alig két és fél kilométerre van Jeruzsálemtől. Most, a húsvétra való előkészületünk idején, álljunk meg mi is a vendéglátó háznál s vegyünk részt lélekben ezen a vallás-élektani szempontból oly nevezetes pihenő napon.

A Mária és Márta házánál vagyunk, akiknél Jézus már más alkalmakkor is megszállt, Jeruzsálembe való mentelei alkalmával.

Tulajdonképpen Márta volt az idősebb testvér, hiszen a Biblia is őt említi meg, mint aki „befogadta őt (Jézust) házába“, de az esemény rendjén fontosabb szerepet betöltő Mária az idők folyamán annyira előtérbe került, hogy a két nőtestvérről — általában — a Mária-Márta sorrendben szoktunk beszélni. A tanítványok jelenléte a vendéglátó háznál nem is bizonyos! Lukács evangélistának az a feljegyzése, hogy Márta befogadta őt, Jézust, az ő házába, jelentheti azt is, hogy a tanítványok elszéledtek a faluban s ki-ki a maga ismerősét kereste fel, hogy a továbbindulásig az időt valahol eltöltse. De az a feljegyzés, hogy „Márta foglalatos volt a szüntelen szolgálatban“, azt is jelentheti, hogy — esetleg — egy néhány tanítvány is jelen lehetett, akiket — Jézussal együtt — a vendéglátó ház szeretetteljes szelleme szerint, s vendégnek kijáró mosakodási lehetőségekkel el kellett látni s részükre bizonyos ételmet is készíteni kellett. Mindenesetre Márta nagyon el lehetett foglalva, ha elfoglaltságai közt hiányát érezte a Mária segítségének! Mária — ugyanis — a vendég, vagy vendégek érkezése után, miután a kölcsönös meghajlással történő szívélyes üdvözlések megtörténtek s a nagyhirű próféta, Jézus elfoglalta a maga helyét egy erre a célra szolgáló szőnyegen, ő maga is leült „Jézus lábainál“, amint ez a rabbik tanításait hallgatóknak rendes szokása volt. Így tanult annak idején Pál apostol is a híres zsidó rabbi Gamaliel lábainál.

A jelenet, amelyet lelki szemünkkel ez alkalommal is magunk elé képzelhetünk, egy jellegzetes bibliai kép amely Jézust és az őt hallgató Máriát ábrázolja, amint Mária az ülő Jézus „lábainál leülve, hallgatja az ő beszédét“.

Miről beszélhetett Jézus? Bizonyára elsősrban a megtett útról, annak kellemes, vagy kellemetlen részéről, az út fáradalmairól, amint az évezredek óta az emberek közt szokásban van; aztán az utazás céljáról is bizonyára szó esett. Jézus a pászka-ünnepre igyekezett tanítványaival Jeruzsálembe. Ez az ünnep a zsidó nemzeti és vallásos élet legnagyobb ünnepe volt, az egyiptomi fogságból való megszabadulás emlékünnepe. Annyira nagy jelentőségű volt maga a történelmi esemény, amelynek az emlékét az ünnep őrizte, hogy a zsidóság óriási tömegekben vonult fel ez alkalomból a fővárosba, Jeruzsálembe, ahol egyetlen Istenük tiszteletére, egyetlen templomuk állt. Josefusz, a zsidó történetíró több milliós tömeget említ egyik történelmi mun-

kájában, akik ünnepenként Jeruzsálemben lenni szoktak. Minden hithű zsidó évente legalább egyszer fel szokott menni Jeruzsálembe: a pászka, az aratás, vagy a hálaadás ünnepei közül, de legtöbbször ezen a pászka ünnepen szoktak Jeruzsálemben összeseregleni. A „pászka” annak a kenyérnek a neve volt, amelyet ezen az ünnepen enni szoktak, amelyet kovásztalanul süttöttek egészen vékony-laposra, annak emlékére, hogy a „kijövetel” után, a pusztában való 40 éves bolyongás ideje alatt nagyon szűkében voltak a kenyérnek.

Jézus jól ismerte az ünnep jelentőségét. Ismerte azokat a szenvedéseket is, amelyek a kijövetellel kapcsolatban voltak s melyeket az ősök csak Istenben való hit erejével tudtak átvészelni. Ismerte ennek az ősi hitnek a Mózes törvényein, annak magyarázatain és a magyarázatok magyarázatain keresztül merev formalizmusba való átalakulását, amikor már nem az Istenbe kapaszkodó emberi lélek nyilatkozott meg, a maga segítséget váró és találó hit-lényegen át, hanem az előírt szertartások tették nehezzé a léleknek Istennel való közvetlen kapcsolatát.

Jézus könnyedén, érthetően, színes példázatokon át tette érthetővé a vallásos hit igazi jelentőségét. Tanításait mindig ez jellemezte. Bizonyára így beszélt Mária előtt is ez alkalommal. Mária akármeddig el tudta volna hallgatni. Nem az első eset volt, hogy Jézus a házuknál járt s beszélt az ő csodálatosan melegszívű tanítási módján. Ilyenkor Mária minden egyébről elfeledkezett. Elfelelte, hogy a vendéget illik, a szeretetteljes fogadáson kívül mosakodási lehetőséggel és étellel is ellátni. Elfelelte, hogy Márta egyedül fáradozik mindennek az elkészítésén. Nem könnyű feladat egy háziasszonynak váratlanul érkező vendégét, vagy vendégeit gyorsan és mégis rendesen étellel, üdítő itallal s a szokásos mosakodások nemcsak frissítő, de rituálisan is előírt kellékeivel ellátni.

Márta nem érezte a Jézussal való együttlét és az ő tanításai hallgatása által nyert lelki felüdülés jelentőségét annyira, mint Mária. Ő is érezte a próféta látogatásának jelentőségét, de ő ennek inkább megtisztelő jellegét fogta fel. A próféta, akiről az egész országban beszélnek: „Íme az ő vendégük! Ő a vendégnek kijáró ellátásban, a tiszteletnek és a látogatás feletti boldog örömeinek külsőségeiben való kifejezésre juttatásában látta kötelességé megnyilvánítását. És e buzgóságban bántotta, hogy testvére ebbe nem kapcsolódik bele! Teljes jóhiszeműséggel fordult a Mesterhez: „Uram, nincs-e arra gondod, hogy az én testvérem magamra hagvott engem, hogy szolgáljak?” Ez a hangnem is mutatja, hogy ő már szokva volt a Jézus látogatásához, nem első alkalommal vendége házuknak; előtte bizalmasan kifejezhette kedves zsörtölődését testvérével szemben. Azt várta, hogy Jézus — bizonyára — biztatni fogja Máriát a házi munkában való részvételre... De nem ez történt! Jézus, ki a test szükségével szemben kis igényű volt, aki azt tanította: „Avagy nem több-e az élet, hogynem az eledel?” (Mt 6, 25) s aki hirdette: „Mit használna az embernek, ha az egész világot megnyeri, lelkében pedig kárt vall?” (Mk 8, 36), nem tudott egy véleményen lenni Mártával. Ő a Mária meleg érdeklődésében és odaadó figyelmén át az ő tanításaival kapcsolatban kifejeződő igazi lelki kapcsolatot látta, amelyet annyiszor nélkülözött vándorlásai közben. Hiszen annyian voltak kételkedők, annyian közömbösek és annyian ellenséges érzelműek azok közt, akik őt hallgatták. Olyan ritkán tapasztalta a csodát váró, jeleket kérő hallgatók részéről az igazi megértést, azt a lelki odasimulást az ő szeretetet sóvárgó lelkéhez, amely kiértett a Mária tekintetéből. Ezért szól Mártához azon az atyai hangon, amely mindig megértő, de mindig többre buzdító: „Márta, Márta, szorgalmas vagy és sokra igyekezel, de egy a szükséges dolog: és Mária a jobb részt választotta, amely el nem vétetik tőle”.

„Egy a szükséges dolog!” Mennyiféleképpen igyekezett értelmezni ezt a jézusi mondást közel 2000 év óta a keresztény világ. Pedig úgy érzem, hogy világos és félreérthetetlen annak tartalma.

Az életünkben a legnagyobb értékek: az igazságérzet, az alázatosság és a szeretet! Vehetnénk ugyan még hozzák más értékeket is, mint a jóság, szerénység, békesség, hit és így tovább, de végülis arra a következtetésre jutnánk, hogy akárhány igazán nagy értékét is nevezzük meg életünknek, azok mind egy dologtól függenek: a hívő ember lelkétől! A lélekben foglalnak helyet életünk legfőbb értékei, mert ezt a lelket az Isten adta a hívő embernek s ő ruházta fel azzal a képességgel, hogy kitermelje azokat a lelki értékeket, amelyeket az életben csak egyszer lehet megszerezni!

Visszaérkezünk a Jézus mondásához: „Egy a szükséges dolog!” S ez nem más, mint a lélek! Ebben benne van minden, ami a hívő embert Isten gyermekévé teheti, csak fel kell ismernünk és fel kell használnunk kitermelt értékeit önmagunk javára, hogy életünk szép, Istennek tetsző élet legyen. Ha így teszünk, akkor valóban helyesen használjuk fel a bűnt idejét a hűsvétra való előkészületre. Amen.

Dr. LŐRINCZY GÉZA

Ő ÉL!

Lk 24, 13—23

A keresztény ember életébe minden esztendőben, tavaszvárás idején bekopogtat egy várvavárt, kedves, szívesen látott vendég: húsvét. Néha még kíméletlen, csipős a márciusi szél, amikor érkezik; máskor már pezsgő élet, vidám pacsintadal fogadja és köszönti. De bármikor jön, boldog ünnepi hangulat veszi körül, mert lényege, tartalma, öröme a tavasz, a mosoly.

A húsvéti gondolat olyan régi, hogy annak eredetét kikutatni nem is tudjuk. Mindig foglalkoztatja a vallásos embert a teremtés mibenléte; minden időben izgatták a rejtélyes, sejtelmes kérdések: honnan jövünk? Miképpen formálódunk gondolkozó, érző, cselekvő emberi lényekké, a teremtés koronáivá? De ennél még nagyobb mértékben fordult figyelme a titokzatos, kifürkészhetetlen, ismeretlen jövő felé. A „lenni vagy nem lenni“ shakespearei nagy kérdés tudatosan, vagy csupán homályosan, kezdetleges vagy felvilágosult formájában, elvont okoskodások vagy fájdalmas tapasztalatok alapján minden időben jelentős szerepet játszott a hívő ember életében.

Mert örök a húsvéti gondolat; örök a hívő ember vágya bepillantani a titokzatos világba, amely halálunk után tárul fel előttünk. És örök az is, hogy a titkok előtt, azoknak végleges megfejtése nélkül, olyan gyakran összeomlik minden vágyunk és álmunk.

Már az Ótestamentum nagy prófétája, Ezékiel megkérdette, amikor gondolatban megállott a csontok völgyében: „Vajjon megelednek-e ezek a tetemek? Költözik-e élet a szétszórt csontokba?” A gazdag ifjú is ezzel a kérdéssel fordult Jézushoz: „Jó Mester, mit cselekedjem, hogy az örökéletet elnyerhessem?” Ugyanaz a nagy kérdés vetődött fel Jézus tanítványainak a lelkében is nagypéntek szomorú, kiábrándító hangulatában, a felmérhetetlenül nagy veszteség szörnyű fájdalmának idején: elveszünk-e végkép a halál pillanatában, vagy diadalmaskodik az eszme, a lélek, az igazság, a szeretet a halál felett?

Gyökerében érint a válasz, amit e nagy kérdésre ad. A próféta nem talált megoldást, csak felsóhajtott: „Uram Isten, Te tudod!” A gazdag ifjú csüggedten, a felvetett kérdés megnyugtató elintézése nélkül ballagott tova. A tanítványok lelkét is marcangolja a bizonytalanság. Tudnak valamit, birtokukban van egy fájdalmas ismeret, de ez a tudás és ez az ismeret: Mesterük keresztrefeszítése sötétséget, félelmet és szörnyű kilátástalanságot áraszt közöttük és ólomsúlyként nehezedik lelkükre. De csak rövid ideig. Mert ahol a tudás megállott, tovább folytatta a munkát a szeretet, a ragaszkodás, a hegyeket is megmozgató hit. Nehéz vívódásukban megszületik bennük a húsvéti gondolat; világosságot gyűjt a lélekben a hit, egy szent, áldott bizonyosság, egy nagyszerű, magávalragadó, megnyugtató és megszentelő tudat: él aki rövid időre sírba szorult: él a gondolat, melyet Jézus hirdetett; él Isten, aki az örök sátáni gondolattal, a halállal szemben diadalmaskodik; él maga Jézus, a Mester! És a szegény tanítványok egy feledhetetlenül nagyszerű élmény hatása alatt gazdag lelkű apostolakká váltak. A lelki vívódásban és szenvedésben megszépült az élet. Csodálatos dolgokat láttak, amelyekből ma is táplálkozik a keresztény világ. Láttak üres sírt; láttak egy angyalt, aki a sírhoz közeledő asszonyoknak feltámadásról, életről, győzelemről beszélt; láttak magát Jézust, amint a felolvasott bibliai tudósítás szerint közeledett feléjük az emmausi uton; beszéltek vele; együtt halásztak, együtt vacsoráztak és együtt kimondhatatlanul boldogok voltak.

Húsvét reggelén kíséreljük meg tisztázni a húsvéti, legyőzhetetlen, életünk mélypontjain időről-időre feltétlenül, ellenállhatatlan erővel diadalmaskodó hitbeli bizonyosságnak felénk hangzó örömeit.

Az Istenéhez, a szerető, gondviselő Atyához imádkozó modern vallásos ember húsvéti hitének lényege ez: a látható, földi életből a láthatatlan, örök világba távozott szerettünk él. Ez az a pont, amelyen mint szilárd alapot állva, a húsvéti ünnep mindig időszerű mondanivalóját, áldott, boldogító örömeit megérthetjük, felfoghatjuk és életünk irányító eszméjévé magasztosíthatjuk. Az első húsvét csodálatos színekkel átszótt, legendás történetéből, az